

GEDENKPLAATS
VOOR DWANGARBEID
LEIPZIG

CONTACTGEGEVENS

Gedenkstätte für Zwangsarbeit in Leipzig

Permoser Str.15

04318 Leipzig

Tel: +49 341 - 235 2075

Fax: +49 341 - 235 2076

www.zwangsarbeit-in-leipzig.de

info@zwangsarbeit-in-leipzig.de

OPENINGSTIJDEN:

Dinsdag t/m donderdag

10–18 uur

(of op afspraak)

Entree is gratis.

ROUTE

Tram 3: Permoser / Torgauer Str.

(Wissenschaftspark)

Bus 90: Permoser / Torgauer Str.

Met ondersteuning van:

STIFTUNG
SÄCHSISCHE
GEDENKSTÄTTEN

Stadt Leipzig
Kulturamt

Gedenkstätte für Zwangsarbeit Leipzig
Permoser Straße 15
04318 Leipzig

www.zwangsarbeit-in-leipzig.de

Dwangarbeid in de Tweede Wereldoorlog

Tussen 1939 en 1945 dwong het nationaalsocialistische Duitsland meer dan 20 miljoen mannen, vrouwen en kinderen uit heel Europa tot arbeid, zowel in de bezette gebieden als in het Duitse Rijk zelf.

Bijna 13 miljoen mensen in het Duitse Rijk moesten dwangarbeid verrichten. Tegen het einde van de oorlog was een op de vier arbeidskrachten dwangarbeider.

Het werd voor de Duitse bevolking een deel van het dagelijks leven; contacten met de landbouw of met wapenproducenten waren immers onvermijdelijk. De dwangarbeid door de nazi's was zodoende een misdaad die in alle openbaarheid plaatsvond.

Krijgsgevangenen, burgerlijke dwangarbeiders, gedetineerden en gevangenen in concentratiekampen moesten tegen hun wil werken.

Of ze nu door valse beloftes waren gelokt of met geweld naar het Duitse Rijk waren getransporteerd, ze werden allemaal als goedkope arbeidskracht misbruikt. Ze werkten in de bouw en de landbouw, de industrie, de publieke sector, in privé-huishoudens, kortom: in alle facetten van het economische leven. Ze kregen onvoldoende eten en medische verzorging, werden ondergebracht in barakken en kampen, hun terugkeer werd gedwarsboord en ze werden racistisch bejegend en vernederd.

AFBEELDINGEN:

Achterzijde: een door een bom getroffen fabriekshal van HASAG-Leipzig.

© Collectie GfZL.

Deze zijde: Sovjetkrijgsgevangenen bij opruimwerkzaamheden op de Augustusplatz, met op de achtergrond de toren van de Nikolaikirche.

© Stadsarchief Leipzig.

Voormalige kampgevangenen van het buitenkamp »HASAG-Leipzig« na de bevrijding. © Collectie GfZL.

Samenstelling: Janett Bielau

Dwangarbeid in Leipzig

Leipzig was in de Tweede Wereldoorlog een belangrijke militaire en economische stad. Hier werkten minimaal 60.000 vrouwen en mannen onder dwang. Ze werden gebruikt voor allerlei soorten werk, bijvoorbeeld als hulp in het huishouden, bij de stedelijke nutsbedrijven, in het openbaar vervoer of in de private sector. Een groot deel werd tewerkgesteld in de wapenindustrie.

Overal in de stad ontstonden er voor hen barakkenkampen en gezamenlijke onderkomens. Op het grondgebied van de stad waren minimaal 400 van dit soort locaties te vinden. Ook gevangenen in concentratiekampen werden gebruikt om tegemoet te komen aan de almaar stijgende vraag naar arbeidskrachten voor de wapenproducenten. Daarom werden er vanaf 1944 in en rond Leipzig zes buitenkampen van het concentratiekamp Buchenwald gebouwd.

De Hugo-Schneider-Aktiengesellschaft (HASAG)

De grootste wapenproducent in Saksen en een van de grootste profiteurs van de dwangarbeid was de »Hugo-Schneider-Aktiengesellschaft« (HASAG), met hoofdkantoor in Leipzig. Dit concern had grote munitiefabrieken in het bezette Polen en in het Duitse Rijk, waarin Joodse mannen en vrouwen, dwangarbeiders en kampgevangenen tot werk werden gedwongen. Alleen al in de fabriek in Leipzig werkten duizenden dwangarbeiders, die munitie en Panzerfäuste moesten produceren. In de zomer van 1944 werd naast het fabrieksterrein het grootste buitenkamp van Buchenwald voor vrouwen gebouwd, met meer dan 5.000 gevangenen. In de maanden daarna werden er ook buitenkampen ingericht op de andere productielocaties van de HASAG in Taucha, Altenburg, Meuselwitz, Schlieben, Colditz en Flößberg.

Op 13 april 1945 werd het vrouwenkamp in Leipzig ontruimd en werden de gevangenen op dodenmars gezet. Na de oorlog kwam de fabriek onder controle van de geallieerden en werd hij – op het hoofdgebouw na - volledig afgebroken.

De ‚Gedenkstätte für Zwangsarbeit Leipzig‘

In het noordoosten van Leipzig staat sinds 2001 de »Gedenkstätte für Zwangsarbeit Leipzig« (GfZL), die bezoekers in de voormalige basisfabriek van de HASAG herinnert aan de geschiedenis en aan het onrecht dat de nazi's de dwangarbeiders hier hebben aangedaan. Er is een permanente tentoonstelling over de geschiedenis van de nazi-dwangarbeid in Leipzig en over het lot van vrouwelijke kampgevangenen in de fabrieken van de HASAG (Leipzig, Taucha, Schlieben, Altenburg en Meuselwitz).

De bibliotheek en het archief van de gedenkplaats zijn, bij aanmelding vooraf, tijdens de reguliere openingstijden te bezoeken. Op verzoek kunnen er ook rondleidingen, projectdagen en andere educatieve activiteiten worden geboekt.

Kijk voor meer informatie en voor de actuele agenda op onze website:

www.zwangsarbeit-in-leipzig.de

De Gedenkstätte für Zwangsarbeit Leipzig wordt gedragen door de Förderverein »Dr. Margarete Blank« e.V.

Wilt u ons vrijwilligerswerk financieel ondersteunen, dan kunt u dit doen via het volgende rekeningnummer.

Förderverein »Dr. Margarete Blank« e.V.

Sparkasse Leipzig

BIC **WELADE8LXXX**

IBAN **DE 8286 0555 9211 0016 0996**